

KOMMISJONSVEDTAK

2006/EØS/58/35

av 19. mai 2000

om retting av direktiv 98/98/EF om 25. tilpasning til den tekniske utvikling av rådsdirektiv 67/548/EØF om tilnærming av lover og forskrifter om klassifisering, emballering og merking av farlige stoffer(*)

[meddelt under nummer K(2000) 1333]

(2000/368/EF)

KOMMISJONEN FOR DE EUROPEISKE FELLESSKAP
HAR —

under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap,

under henvisning til rådsdirektiv 67/548/EØF av 27. juni 1967 om tilnærming av lover og forskrifter om klassifisering, emballering og merking av farlige stoffer⁽¹⁾, sist endret ved europaparlaments- og rådsdirektiv 1999/33/EF⁽²⁾, særlig artikkel 28, og

ut fra følgende betraktninger:

- 1) Vedlegg VI til direktiv 67/548/EØF inneholder en veiledning for klassifisering og merking av farlige stoffer og stoffblandinger. Vedlegg VI ble sist endret ved vedlegg 4 til direktiv 98/98/EF⁽³⁾. Nr. 3.2.3, 3.2.8, 6.2 og 8 i vedlegg 4 til direktiv 98/98/EF er ufullstendige. Det er derfor nødvendig å endre vedlegg 4 til direktiv 98/98/EF.
- 2) Tiltakene fastsatt i dette vedtak er i samsvar med uttalelse fra Komiteen for tilpasning til den tekniske utvikling av

direktiver om fjerning av tekniske handelshindringer på området farlige stoffer og stoffblandinger —

GJORT DETTE VEDTAK:

Artikkel 1

Vedlegg 4 til direktiv 98/98/EF erstattes av vedlegget til dette vedtak.

Artikkel 2

Dette vedtak er rettet til medlemsstatene.

Utferdiget i Brussel, 19. mai 2000.

For Kommisjonen
Margot WALLSTRÖM
Medlem av Kommisjonen

(*) Denne fellesskapsrettsakten, kunngjort i EFT L 136 av 8.6.2000, s. 108, er omhandlet i EØS-komiteens beslutning nr. 59/2004 av 26. april 2004 om endring av EØS-avtalens vedlegg II (Tekniske forskrifter, standarder, prøving og sertifisering), se EØS-tillegget til Den europeiske unions tidende nr. 43 av 26.8.2004, s. 25.

⁽¹⁾ EFT 196 av 16.8.1967, s. 1.

⁽²⁾ EFT L 199 av 30.7.1999, s. 57.

⁽³⁾ EFT L 355 av 30.12.1998, s. 1.

VEDLEGG

«VEDLEGG 4

1.6. Dataene som er nødvendige for klassifisering og merking av stoffer, fås slik:

- a) for stoffer som opplysningene i vedlegg VII er obligatoriske for, finnes de fleste nødvendige data for klassifisering og merking i «basissetet». Denne klassifiseringen og merkingen må eventuelt revideres når flere opplysninger er tilgjengelige (vedlegg VIII),
- b) for andre stoffer (for eksempel dem som omhandles i nr. 1.5 ovenfor) kan de nødvendige data for klassifisering og merking om nødvendig fås fra en rekke forskjellige kilder, for eksempel resultater fra tidligere forsøk, opplysninger som kreves etter internasjonale regler for transport av farlige stoffer, opplysninger fra oppslagsverker og litteratur eller opplysninger som stammer fra praktisk erfaring. Om relevant kan det også tas hensyn til resultater fra validerte struktur-/aktivitetsforhold og uttalelser fra sakkyndige.

Dataene som er nødvendige for klassifisering og merking av stoffblandinger, fås slik:

- a) dersom det gjelder fysisk-kjemiske data, ved anvendelse av metodene angitt i vedlegg V. For stoffblandinger i gassform kan det brukes en beregningsmetode for brennbare og oksiderende egenskaper (se kapittel 9),
- b) dersom det gjelder data om helsevirkninger:
 - ved hjelp av metodene angitt i vedlegg V og/eller ved hjelp av den konvensjonelle metoden nevnt i artikkel 3 nr. 5 bokstav a)-i) i direktiv 88/379/EØF, eller, for R 65, etter reglene i nr. 3.2.3,
 - for evaluering av kreftframkallende, mutagene eller reproduksjonstoksiske egenskaper kan imidlertid dataene framskaffes ved hjelp av den konvensjonelle metoden nevnt i artikkel 3 nr. 5 bokstav j)-q) i direktiv 88/379/EØF.

Merknad om utførelse av dyreforsøk

Dyreforsøk som utføres for å framskaffe forsøksdata, er underlagt bestemmelsene i direktiv 86/609/EØF om vern av forsøksdyr.

1.7.2. *Bruk av veiledende kriterier for stoffer*

De veiledende kriteriene i dette vedlegg får direkte anvendelse når de aktuelle dataene er framskaffet ved forsøksmetoder som tilsvarer metodene beskrevet i vedlegg V. I andre tilfeller må tilgjengelige data evalueres ved at de anvendte forsøksmetodene sammenlignes med metodene i vedlegg V og reglene i dette vedlegg for fastsettelse av riktig klassifisering og merking.

I noen tilfeller kan det være tvil om anvendelsen av relevante kriterier, særlig dersom disse krever bruk av sakkyndiges vurderinger. I slike tilfeller skal produsenten, distributøren eller importøren klassifisere og merke stoffet midlertidig på grunnlag av en kompetent persons vurdering av dokumentasjonen.

Dersom framgangsmåten over er fulgt, men det er frykt for eventuelle inkonsekvenser, kan det framsettes forslag om at den midlertidige klassifiseringen oppføres i vedlegg I, med forbehold for artikkel 6. Forslaget må framsettes overfor en medlemsstat og ledsages av relevante vitenskapelige data (se også nr. 4.1).

En lignende framgangsmåte kan følges dersom det foreligger opplysninger som reiser tvil om nøyaktigheten til en eksisterende post i vedlegg I.

2.2.2.1. *Merknader om peroksider*

Med hensyn til eksplosive egenskaper klassifiseres organiske peroksider eller stoffblandinger av slike i den form de markedsføres i, etter kriteriene i nr. 2.2.1 på grunnlag av forsøk utført i samsvar med metodene i vedlegg V.

Med hensyn til brennbare egenskaper kan eksisterende metoder i vedlegg V ikke anvendes på organiske peroksider.

Når det gjelder stoffer, klassifiseres organiske peroksider som ikke allerede er klassifisert som eksplosive, som farlige ut fra sin struktur (f.eks. R-O-O-H, R1-O-O-R2).

Stoffblandinger som ikke allerede er klassifisert som eksplosive, klassifiseres ved hjelp av beregningsmetoden som bygger på prosentdelen av aktivt oksygen, som er vist i nr. 9.5.

Organiske peroksider eller stoffblandinger av slike som ikke allerede er klassifisert som eksplosive, klassifiseres som oksiderende dersom peroksidet eller stoffblandingen inneholder

- mer enn 5 % organiske peroksider,
- mer enn 0,5 % tilgjengelig oksygen fra organiske peroksider, og mer enn 5 % hydrogenperoksid.

3.2.3. Helseskadelig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres som helseskadelige og tildeles faresymbolet «Xn» og fareklassen «helseskadelig» i samsvar med kriteriene fastsatt nedenfor. Risikosekvenser skal tildeles i samsvar med følgende kriterier:

R22 Farlig ved svelging

Akutt giftighet:

- LD_{50} oralt, rotte: $200 < LD_{50} < 2\ 000$ mg/kg,
- kritisk dose, oralt, rotte, 50 mg/kg: 100 % overleving, men tydelige tegn på forgiftning,
- mindre enn 100 % overleving ved 500 mg/kg oralt, rotte etter fastdosemetoden. Se evalueringsskjemaet i testmetode B1a) i vedlegg V.

R21 Farlig ved hudkontakt

Akutt giftighet

- LD_{50} dermalt, rotte eller kanin: $400 < LD_{50} \leq 2\ 000$ mg/kg.

R20 Farlig ved innånding

Akutt giftighet

- LC_{50} ved innånding, rotte, for aerosoler eller partikler: $1 < LC_{50} \leq 5$ mg/l pr. 4 timer,
- LC_{50} ved innånding, rotte, for gasser eller damper: $2 < LC_{50} \leq 20$ mg/l pr. 4 timer.

R65 Farlig: Kan gi lungeskade ved svelging

Flytende stoffer og stoffblandinger som på grunn av sin lave viskositet utgjør en innåndingsfare for mennesker:

- a) Stoffer og stoffblandinger som inneholder alifatiske, alisykliske og aromatiske hydrokarboner i en samlet konsentrasjon på minst 10 % og med
 - en strømmingstid på mindre enn 30 sekunder i et 3 mm ISO-beger etter ISO 2431, eller
 - en kinematisk viskositet målt med et kalibrert glasskapillarviskosimeter etter ISO 3104/3105 ved mindre enn 7×10^{-6} m²/s ved 40 °C, eller
 - en kinematisk viskositet utledet fra rotasjonsviskosimetri etter ISO 3129 på mindre enn 7×10^{-6} m²/s ved 40 °C.

Merk at stoffer og stoffblandinger som oppfyller disse vilkårene, ikke må klassifiseres dersom de har en midlere overflatespenning på mer enn 33 mN/m ved 25 °C målt med Nouy-tensiometer eller etter forsøksmetodene vist i vedlegg V, del A.5.

- b) Andre stoffer og stoffblandinger ut fra praktiske erfaringer hos mennesker.

R40 Mulig fare for uheldredelig skadevirkning

- stor sannsynlighet for at andre uheldredelige skader enn skadevirkningene nevnt i kapittel 4, kan forårsakes av en enkelt eksponering ved en relevant opptaksvei, vanligvis ved ovennevnte doseintervall.

For å angi tilførselsvei/eksponeringsmåte bør en av følgende kombinasjoner brukes: R40/20, R40/21, R40/22, R40/20/21, R40/20/22, R40/21/22, R40/20/21/22.

R48 Alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning

- sannsynlighet for at gjentatt eller lengre tids eksponering kan gi alvorlige skader (tydelig toksikologisk signifikant funksjonell forstyrrelse eller morfologisk forandring) ved en relevant eksponeringsmåte.

Stoffer og stoffblandinger klassifiseres minst som helseskadelige når disse virkninger blir observert ved doser av følgende størrelsesorden:

- oral tilførsel, rotte ≤ 50 mg/kg (kroppsvekt) pr. dag,
- hudkontakt, rotte eller kanin ≤ 100 mg/kg (kroppsvekt) pr. dag,
- ved innånding, rotte $\leq 0,25$ mg/l pr. 6 timer pr. dag.

Disse veiledende verdier kan anvendes direkte når alvorlige skader er blitt fastslått i forbindelse med en subkronisk (90-dagers) giftighetsforsøk. Ved tolkning av resultater av en subakutt (28-dagers) giftighetsforsøk, skal disse verdier tilnærmet tredobles. Dersom det foreligger resultater av en kronisk (to-års) giftighetsforsøk, bør hvert enkelt tilfelle evalueres. Dersom det foreligger resultater fra undersøkelser av forskjellig varighet, bør resultater av undersøkelsen med lengst varighet brukes.

For å angi tilførselsvei/eksponeringsmåte bør en av følgende kombinasjoner brukes: R48/20, R48/21, R48/22, R48/20/21, R48/20/22, R48/21/22, R48/20/21/22.

3.2.3.1. Merknader om flyktige stoffer

For enkelte stoffer med høy konsentrasjon av mettet damp kan det foreligge tegn på virkninger som gir grunn til bekymring. Det er mulig at slike stoffer ikke blir klassifisert etter kriteriene for helsevirkninger i denne veiledningen (3.2.3) eller omfattet av bestemmelsene i nr. 3.2.8. Dersom det foreligger tilstrekkelig bevis for at slike stoffer kan utgjøre en risiko ved normalt håndtering og bruk, kan imidlertid klassifisering i henhold til vedlegg I for hvert enkelt tilfelle være nødvendig.»

3.2.6.1. Betennelse i huden

Følgende risikosetning skal tildeles i samsvar med de gitte kriterier:

R38 Irriterer huden

- Stoffer og stoffblandinger som forårsaker betydelig betennelse i huden som vedvarer i minst 24 timer etter en eksponeringstid på inntil fire timer, bestemt på kaniner i samsvar med hudirritasjonsprøven omhandlet i vedlegg V.

Betennelsen i huden er betydelig dersom

- a) middelverdien av tallene for rødme og skorpedannelse eller for ødemdannelse, beregnet for alle forsøksdyr, er 2 eller høyere, eller
- b) forsøket omhandlet i vedlegg V er utført på tre dyr og det hos to eller flere dyr er blitt fastslått rødme og skorpedannelse eller ødemdannelse tilsvarende en middelvei på 2 eller høyere, beregnet for hvert enkelt dyr.

I begge tilfeller skal alle tall for hvert enkelt avlesningstidspunkt (24, 48 og 72 timer) for en virkning brukes i beregningen av de enkelte middelverdier.

Betennelsen i huden er også betydelig dersom den vedvarer hos minst to dyr ved avslutningen av observasjonsperioden. Det skal tas hensyn til særlige virkninger som hyperplasi, flass, misfarging, sprekker, skorper og hårtap.

Relevante data kan også være tilgjengelige fra ikke-akutte dyreforsøk (se merknad til R 48, nr. 2 bokstav d)). Disse anses som betydelige dersom de fastslåtte virkningene kan sammenlignes med dem som er beskrevet ovenfor.

- Stoffer og stoffblandinger som forårsaker betydelig betennelse i huden ved umiddelbar, forlenget eller gjentatt kontakt, basert på praktiske erfaringer hos mennesker,
- Organiske peroksider, med mindre det motsatte er påvist.

Parestesi: Parestesi hos mennesker som følge av hudkontakt med pyretroidholdige plantevernmidler anses ikke som en irriterende virkning som begrunner klassifisering som Xi; R38. S-setning S24 bør imidlertid anvendes for stoffer som kan framkalle slike virkninger.»

3.2.8. Andre toksikologiske egenskaper

Ytterligere risikosekninger skal tildeles stoffer og stoffblandinger som er klassifisert i henhold til 2.2.1-3.2.7 ovenfor og/eller i henhold til kapittel 4 og 5, etter følgende kriterier (basert på erfaringer fra utarbeidingen av vedlegg I):

R 29 Ved kontakt med vann utvikles giftig gass

Gjelder stoffer og stoffblandinger som ved kontakt med vann eller fuktig luft utvikler meget giftige/giftige gasser i potensielt farlige mengder, for eksempel aluminiumfosfid, fosforpentasulfid.

R 31 Ved kontakt med syre utvikles giftig gass

Gjelder stoffer og stoffblandinger som reagerer med syrer og utvikler giftige gasser i farlige mengder, for eksempel natriumhypokloritt og bariumpolysulfid. For stoffer som skal brukes av allmenheten, er S50 (Må ikke blandes med(uforenlig stoff angis av produsent)) mer passende.

R 32 Ved kontakt med syre utvikles meget giftig gass

Gjelder stoffer og stoffblandinger som reagerer med syrer og utvikler meget giftige gasser i farlige mengder, for eksempel salter av hydrogencyanid og natriumazid. For stoffer som skal brukes av allmenheten, er S50 (Må ikke blandes med(uforenlig stoff angis av produsent)) mer passende.

R 33 Kan lagres i kroppen ved gjentatt påvirkning

Gjelder stoffer og stoffblandinger som sannsynligvis lagres i kroppen, og som kan ha helseskadelig virkning, men ikke i så stor grad at det er berettiget å bruke R48.

R 64 Farlig for barn som får morsmelk

Gjelder stoffer og stoffblandinger som opptas av kvinner og som kan påvirke ammingen eller som kan være til stede (herunder metabolitter) i morsmelken i tilstrekkelige mengder til å vekke bekymring for det ammede barns helse.

Se nr. 4.2.3.3. når det gjelder merknader til bruk av denne R-setningen (og i noen tilfeller R33).

R66 Gjentatt eksponering kan gi tørr eller sprukket hud

For stoffer og stoffblandinger som kan gi grunn til bekymring som følge av tørr, flassete eller sprukket hud, men som ikke oppfyller kriteriene for R38:

på grunnlag av

- praktiske observasjoner etter normal håndtering og bruk, eller
- relevant dokumentasjon med hensyn til forutsette virkninger på huden.

Se også nr. 1.6 og 1.7.

R 67 Damp kan forårsake døsighet eller svimmelhet

For flyktige stoffer og stoffblandinger som inneholder slike stoffer som forårsaker klare symptomer på svekkelse av sentralnervesystemet ved innånding, og som ikke allerede er klassifisert med hensyn til akutt giftighet ved innånding (R20, R23, R26, R40/20, R39/23 eller R39/26).

Følgende dokumentasjon kan anvendes:

- a) Data fra dyreforsøk som viser klare tegn på svekkelse av sentralnervesystemet, for eksempel narkotiske virkninger, sløvheter, manglende koordinering (herunder tap av opprettingsrefleks) og ataksi:
 - ved konsentrasjoner/eksponeringstider på høyst 20 mg/l/4 time, eller
 - der forholdet mellom konsentrasjonen som gir virkning ved ≤ 4 timer og den mettede dampkonsentrasjonen (SVC) ved 20 °C er $\leq 1/10$.
- b) Praktisk erfaring hos mennesker (f.eks. narkose, døsighet, redusert oppmerksomhet, tap av reflekser, manglende koordinering, svimmelhet) fra veldokumenterte rapporter under eksponeringsforhold som kan sammenlignes med virkningene på dyr angitt ovenfor.

Se også nr. 1.6 og 1.7.

Se nr. 2.2.6 for ytterligere risikosestninger.

- 4.1.2. Dersom en produsent, distributør eller importør har opplysninger som viser at et stoff bør klassifiseres og merkes etter kriteriene gitt i nr. 4.2.1, 4.2.2 eller 4.2.3, skal vedkommende inntil videre merke stoffet i samsvar med disse kriteriene, på grunnlag av en kompetent persons vurdering av dokumentasjonen.
- 4.1.3. Produsenten, distributøren eller importøren skal så raskt som mulig framlegge et dokument som oppsummerer all relevant informasjon, for en medlemsstat der stoffet markedsføres. Dokumentet skal omfatte en bibliografi med alle relevante henvisninger, herunder eventuelle relevante data som ikke er offentliggjort.
- 4.1.4. Dessuten skal en produsent, distributør eller importør som har nye data som er relevante for klassifisering og merking av et stoff etter kriteriene gitt i nr. 4.2.1, 4.2.2 eller 4.2.3, så raskt som mulig framlegge disse dataene for en medlemsstat der stoffet markedsføres.

5.2.2. Ikke-vandig miljø

- 5.2.2.1. Stoffer skal klassifiseres som farlige for miljøet og tildeles symbolet N og relevant farebetegnelse, og risikosestninger tildeles etter følgende kriterier:

R 54 Giftig for planter

R 55 Giftig for dyr

R 56 Giftig for jordlevende organismer

R 57 Giftig for bier

R 58 Kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i miljøet

Stoffer som på grunnlag av tilgjengelig dokumentasjon om sine egenskaper, persistens, akkumuleringspotensial og forutsette eller observerte skjebne og oppførsel i miljøet kan utgjøre en øyeblikkelig eller langvarig og/eller forsinket fare for strukturen i og/eller virkemåten til andre naturlige økosystemer enn dem som er omhandlet i 5.2.1 ovenfor. Detaljerte kriterier vil bli utarbeidet senere.

- 5.2.2.2. Stoffer skal klassifiseres som farlige for miljøet og tildeles symbolet N og relevant farebetegnelse, og risikosestninger tildeles etter følgende kriterier:

R 59 Skadelig for ozonlaget

Stoffer som på grunnlag av tilgjengelig dokumentasjon om sine egenskaper og sin forutsette eller observerte skjebne og oppførsel i miljøet kan utgjøre en fare for strukturen i og/eller virkemåten til stratosfærens ozonlag. Dette omfatter stoffer som er oppført i vedlegg I til rådsforordning (EF) nr. 3093/94 om stoffer som bryter ned ozonlaget (EFT L 333 av 22.12.1994, s. 1), med senere endringer.

6.2. Sikkerhetssetninger for stoffer og stoffblandinger

S 1 Oppbevares innelåst

- Brukes for:
 - meget giftige, giftige og etsende stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for ovennevnte stoffer og stoffblandinger dersom de selges til allmenheten.

S 2 OPPBEVARES UTILGJENGELIG FOR BARN

- Brukes for:
 - alle farlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for farlige stoffer og stoffblandinger dersom de selges til allmenheten, unntatt de stoffer og stoffblandinger som er klassifisert bare som farlige for miljøet.

S 3 Oppbevares kjølig

- Brukes for:
 - organiske peroksider,
 - andre farlige stoffer og stoffblandinger som har et kokepunkt på ≤ 40 °C.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for organiske peroksider med mindre S47 blir brukt,
 - anbefales for andre farlige stoffer og stoffblandinger som har et kokepunkt på ≤ 40 °C.

S 4 Må ikke oppbevares i nærheten av bolighus

- Brukes for:
 - meget giftige og giftige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til meget giftige og giftige stoffer og stoffblandinger når det er ønskelig å supplere S13, for eksempel når det er fare ved innånding og stoffet eller stoffblandingen ikke bør oppbevares i nærheten av bolighus. Sikkerhetssetningen utelukker ikke forsvarlig bruk av stoffet eller stoffblandingen i bolighus.

S 5 Oppbevares under ... (en egnet væske som angis av produsent)

- Brukes for:
 - selvantennelige faste stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til særlige tilfeller, for eksempel natrium, kalium eller hvitt fosfor.

S 6 Oppbevares under ... (nøytralgass som angis av produsent)

- Brukes for:
 - farlige stoffer og stoffblandinger som må oppbevares i en inert atmosfære.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til særlige tilfeller, for eksempel organo-metalliske forbindelser.

S 7 Emballasjen skal holdes tett lukket

- Brukes for:
 - organiske peroksider,
 - stoffer og stoffblandinger som kan avgi meget giftige, giftige, helseskadelige eller ekstremt brannfarlige gasser,
 - stoffer og stoffblandinger som ved kontakt med fuktighet avgir ekstremt brannfarlige gasser,
 - meget brannfarlige faste stoffer.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for organiske peroksider,
 - anbefales for de øvrige bruksområder nevnt ovenfor.

S 8 Oppbevares tørt

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som kan reagere voldsomt med vann,
 - stoffer og stoffblandinger som ved kontakt med vann utvikler meget brannfarlige gasser,
 - stoffer og stoffblandinger som ved kontakt med vann utvikler meget giftige eller giftige gasser.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til bruksområdene nevnt ovenfor når det er nødvendig å understreke advarslene gitt i R14, R15 og særlig R29.

S 9 Oppbevares på et godt ventilert sted

- Brukes for:
 - flyktige stoffer og stoffblandinger som kan avgi meget giftige, giftige eller helseskadelige damper,
 - ekstremt brannfarlige eller meget brannfarlige væsker, og ekstremt brannfarlige gasser.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales for flyktige stoffer og stoffblandinger som kan avgi meget giftige, giftige eller helseskadelige damper,
 - anbefales for ekstremt brannfarlige eller meget brannfarlige væsker, eller ekstremt brannfarlige gasser.

S 12 Emballasjen må ikke lukkes tett igjen

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som vil kunne sprengte emballasjen når de avgir gasser eller damper.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til de særlige tilfeller nevnt ovenfor.

S 13 Oppbevares atskilt fra nærings- og nytelsesmidler og förvarer

- Brukes for:
 - meget giftige, giftige og helseskadelige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales dersom det er sannsynlig at slike stoffer og stoffblandinger skal brukes av allmennheten.

S 14 Oppbevares atskilt fra ... (uforenlige stoffer angitt av produsent)

- Brukes for:
 - organiske peroksider.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for og vanligvis begrenset til organiske peroksider. Kan også brukes i særlige tilfeller når uforenlighet kan innebære en spesiell risiko.

S 15 Må ikke utsettes for varme

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som kan nedbrytes, eller som kan reagere spontant ved varmpåvirkning.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til spesielle tilfeller, for eksempel monomerer, men tildeles ikke dersom risikoen R2, R3 og/eller R5 allerede er brukt.

S 16 Holdes vekk fra antenneskilder - Røyking forbudt

- Brukes for:
 - ekstremt brannfarlige eller meget brannfarlige væsker og ekstremt brannfarlige gasser.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales for de ovennevnte stoffer og stoffblandinger, men tildeles ikke dersom risikoen R2, R3 og/eller R5 allerede er brukt.

S 17 Oppbevares atskilt fra brennbare stoffer

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som kan danne eksplosjonsfarlige eller selvantennelige blandinger sammen med brennbare stoffer.
- Kriterier for bruk:
 - kan brukes i spesielle tilfeller, for eksempel for å understreke R8 og R9.

S 18 Behandles og åpnes med forsiktighet

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som kan utvikle overtrykk i emballasjen,
 - stoffer og stoffblandinger som kan danne eksplosjonsfarlige peroksider.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til de ovennevnte tilfeller når det er fare for skade på øynene, og/eller når stoffene og stoffblandingene kan bli brukt av allmennheten.

S 20 Det må ikke spises eller drikkes under arbeidet

- Brukes for:
 - meget giftige, giftige og etsende stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til spesielle tilfeller (for eksempel arsen og arsenforbindelser, fluoracetater), især når de kan bli brukt av allmennheten.

S 21 Det må ikke røykes under arbeidet

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som utvikler giftige stoffer ved forbrenning.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til særlige tilfeller (for eksempel halogenerte forbindelser).

S 22 Unngå innånding av støv

- Brukes for:
 - alle farlige faste stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for de ovennevnte stoffer og stoffblandinger som er tildelt risikosegning R42.
 - anbefales for de ovennevnte stoffer og stoffblandinger som kan danne støv som kan innåndes, og når helsefarene ved innånding er ukjente.

S 23 Unngå innånding av gass/røyk/damp/sprøytetåke (den eller de aktuelle betegnelser angis av produsent)

- Brukes for:
 - alle flytende eller gassformige farlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for de ovennevnte stoffer og stoffblandinger som er tildelt risikosegning R42.
 - obligatorisk for stoffer og stoffblandinger som skal sprøytes. I tillegg må enten S38 eller S51 tildeles.
 - anbefales når det er nødvendig å henlede brukerens oppmerksomhet på farer ved innånding som ikke er nevnt i de tildelte risikosegninger.

S 24 Unngå hudkontakt

- Brukes for:
 - alle farlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for stoffer og stoffblandinger tildelt R43, med mindre S36 også er tildelt,
 - anbefales når det er nødvendig å henlede brukerens oppmerksomhet på farer ved hudkontakt som ikke er nevnt i de tildelte risikosegningene (f.eks. parestesi). Kan imidlertid også brukes for å understreke slike risikosegninger.

S 25 Unngå kontakt med øynene

- Brukes for:
 - alle farlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales når det er nødvendig å henlede brukerens oppmerksomhet på farer ved øyekontakt som ikke er nevnt i de tildelte risikosegningene. Kan imidlertid også brukes for å understreke slike risikosegninger,
 - anbefales for stoffer tildelt R34, R35, R36 eller R41 dersom det er sannsynlig at de kan bli brukt av allmennheten.

S 26 Får man stoffet i øynene, skylt straks grundig med store mengder vann og kontakt lege

- Brukes for:
 - etsende eller irriterende stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for etsende stoffer og stoffblandinger og for stoffer og stoffblandinger som allerede er tildelt R41,
 - anbefales for irriterende stoffer og stoffblandinger som allerede er tildelt risikosetning R36.

S 27 Tilsølte klær må fjernes straks

- Brukes for
 - meget giftige, giftige eller etsende stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for meget giftige stoffer og stoffblandinger tildelt R27 dersom det er sannsynlig at de kan bli brukt av allmennheten,
 - anbefales for meget giftige stoffer og stoffblandinger tildelt R27 som brukes i industrien. Denne sikkerhetssetningen skal imidlertid ikke benyttes dersom S36 er tildelt,
 - anbefales for giftige stoffer og stoffblandinger tildelt R24 og for etsende stoffer og stoffblandinger som med sannsynlighet kan bli brukt av allmennheten.

S 28 Får man stoff på huden, vaskes straks med store mengder ... (angis av produsenten)

- Brukes for
 - meget giftige, giftige eller etsende stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for meget giftige stoffer og stoffblandinger,
 - anbefales for de andre stoffene og stoffblandingene nevnt ovenfor, særlig når vann ikke er den best egnede rensesvæskens,
 - anbefales for etsende stoffer og stoffblandinger som med sannsynlighet kan bli brukt av allmennheten.

S 29 Må ikke tømmes i kloakkavløp

- Brukes for
 - ekstremt eller meget brannfarlige væsker som ikke kan blandes med vann,
 - svært giftige og giftige stoffer og stoffblandinger,
 - miljøfarlige stoffer.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for miljøfarlige stoffer tildelt symbolet N som med sannsynlighet kan bli brukt av allmennheten, med mindre dette er den beregnede bruken,
 - anbefales for andre stoffer eller stoffblandinger nevnt ovenfor som med sannsynlighet kan bli brukt av allmennheten, med mindre dette er den beregnede bruken.

S 30 Vann må ikke tilsettes

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som reagerer voldsomt med vann.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til spesielle tilfeller (for eksempel svovelsyre), men kan eventuelt brukes til å tydeliggjøre informasjon, enten for å understreke R14 eller som et alternativ til R14.

S 33 Ta forholdsregler mot statisk elektrisitet

- Brukes for:
 - ekstremt eller meget brannfarlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales for stoffer og stoffblandinger som brukes i industrien og som ikke absorberer fuktighet. Brukes i realiteten aldri for stoffer og stoffblandinger som markedsføres beregnet for allmennheten.

S 35 Stoffet og emballasjen skal disponeres på en sikker måte

- Brukes for:
 - alle farlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales for stoffer og stoffblandinger dersom det kreves særlig veiledning for å sikre riktig disponering.

S 36 Bruk egnede verneklær

- Brukes for:
 - organiske peroksider.
 - meget giftige, giftige eller helseskadelige stoffer og stoffblandinger,
 - etsende stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for meget giftige og etsende stoffer og stoffblandinger,
 - obligatorisk for stoffer og stoffblandinger som er tildelt R21 eller R24,
 - obligatorisk for kreftframkallende, mutagene og reproduksjonstoksiske stoffer og stoffblandinger i fareklasse 3, med mindre virkningene utelukkende oppnås ved innånding av stoffet eller stoffblandingen,
 - obligatorisk for organiske peroksider,
 - anbefales for giftige stoffer og stoffblandinger dersom den dermale LD₅₀- verdien ikke er kjent, men stoffet eller stoffblandingen sannsynligvis er giftig ved hudkontakt,
 - anbefales for stoffer og stoffblandinger som brukes i industrien, og som kan være helseskadelige ved lengre tids påvirkning.

S 37 Bruk egnede vernehansker

- Brukes for:
 - meget giftige, giftige, helseskadelige eller etsende stoffer og stoffblandinger,
 - organiske peroksider,
 - stoffer og stoffblandinger som irriterer huden eller forårsaker allergi ved hudkontakt.

- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for meget giftige og etsende stoffer og stoffblandinger,
 - obligatorisk for stoffer og stoffblandinger tildelt R21, R24 eller R43,
 - obligatorisk for kreftframkallende, mutagene og reproduksjonstoksiske stoffer i fareklasse 3, med mindre virkningene utelukkende oppnås ved innånding av stoffet eller stoffblandingen,
 - obligatorisk for organiske peroksider,
 - anbefales for giftige stoffer og stoffblandinger dersom den dermale LD₅₀- verdien ikke er kjent, men stoffet eller stoffblandingen sannsynligvis er giftig ved hudkontakt,
 - anbefales for stoffer og stoffblandinger som irriterer huden.

S 38 Dersom effektiv ventilasjon ikke er mulig, må det brukes egnet åndedrettsvern

- Brukes for:
 - meget giftige eller giftige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til spesielle tilfeller der meget giftige eller giftige stoffer og stoffblandinger er i bruk i industrien eller landbruket.

S 39 Bruk vernebriller/ansiktsskjerm

- Brukes for:
 - organiske peroksider,
 - etsende stoffer og stoffblandinger, herunder irriterende stoffer og stoffblandinger som kan forårsake alvorlige øyenskader,
 - meget giftige og giftige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for stoffer og stoffblandinger som er tildelt R34, R35 eller R41,
 - obligatorisk for organiske peroksider,
 - anbefales når det er nødvendig å henlede brukerens oppmerksomhet på farer ved øyekontakt som ikke er nevnt i de tildelte risikosekvensene,
 - vanligvis begrenset til spesielle tilfeller av meget giftige og giftige stoffer og stoffblandinger dersom det er sprutfare og stoffet eller stoffblandingen lett absorberes gjennom huden.

S 40 Gulv og tilsølte gjenstander rengjøres med ... (angis av produsent)

- Brukes for:
 - alle farlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til de stoffer og stoffblandinger som vann ikke er det best egnede rensemiddelet for (for eksempel der det er nødvendig med absorpsjon med pulverstoffer eller fortynning med løsemidler), og når det av helsemessige og/eller sikkerhetsmessige grunner er viktig at etiketten påføres en advarsel.

S 41 Unngå innånding av røyken som oppstår ved brann eller eksplosjon

- Brukes for:
 - farlige stoffer og stoffblandinger som ved forbrenning avgir meget giftige eller giftige gasser.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til spesielle tilfeller.

S 42 Bruk egnet åndedrettsvern ved utgassing/sprøyting (den eller de aktuelle betegnelser angis av produsent)

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som er beregnet på slik bruk, men som kan utgjøre en fare for brukerens helse og sikkerhet med mindre egnede forholdsregler tas.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til spesielle tilfeller.

S 43 Ved brannsløkking bruk ... (den nøyaktige type brannsløkningsutstyr oppgis. Dersom bruk av vann øker faren, føy til «Bruk ikke vann»)

- Brukes for:
 - ekstremt brannfarlige, meget brannfarlige og brannfarlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for stoffer og stoffblandinger som utvikler ekstremt brannfarlige gasser ved kontakt med vann eller fuktig luft,
 - anbefales for ekstremt brannfarlige, meget brannfarlige og brannfarlige stoffer og stoffblandinger, særlig når de ikke lar seg blande med vann.

S 45 Ved uhell eller illebefinnende er omgående legebehandling nødvendig (vis etiketten om mulig)

- Brukes for
 - meget giftige stoffer og stoffblandinger,
 - giftige og etsende stoffer og stoffblandinger,
 - stoffer og stoffblandinger som virker sensibiliserende ved innånding.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for stoffene og stoffblandingene nevnt ovenfor.

S 46 Ved svelging, kontakt lege omgående og vis emballasjen eller etiketten

- Brukes for:
 - alle farlige stoffer og stoffblandinger unntatt dem som er meget giftige, giftige, etsende eller miljøfarlige.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for alle de ovennevnte farlige stoffer og stoffblandinger som kan bli brukt av allmennheten, med mindre det ikke er grunn til å anta at de er farlige dersom de svelges, særlig for barn.

S 47 Må ikke oppbevares ved en temperatur som er høyere enn ...°C (en egnet temperatur angis av produsent)

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som blir ustabile ved en bestemt temperatur.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til spesielle tilfeller (for eksempel visse organiske peroksider).

S 48 Varen skal holdes fuktig med ... (en egnet væske angis av produsent)

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som i tørr tilstand kan bli meget følsomme overfor gnister, gnidning eller støt.
- Kriterier for bruk:
 - vanligvis begrenset til spesielle tilfeller, for eksempel nitrocellulose.

S 49 Må kun oppbevares i den originale emballasjen

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som er følsomme for katalytisk nedbryting.
- Kriterier for bruk:
 - stoffer og stoffblandinger som er følsomme for katalytisk nedbryting, for eksempel visse organiske peroksider.

S 50 Må ikke blandes med ... (uforenlige stoffer angitt av produsent)

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som kan reagere med det angitte produkt og utvikle meget giftige eller giftige gasser,
 - organiske peroksider.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales for de ovennevnte stoffer og stoffblandinger som kan bli brukt av allmennheten, når setningen er et bedre alternativ enn R31 eller R32,
 - obligatorisk for visse peroksider som kan reagere voldsomt med akseleratorer og lignende stoffer.

S 51 Må anvendes bare på et godt ventilert sted

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som kan eller er beregnet på å frambringe damp, støv, røyk, tåke osv., og som kan medføre fare ved innånding eller brann- eller eksplosjonsfare.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales når S38 ikke bør brukes. Setningen er derfor viktig når slike stoffer og stoffblandinger kan bli brukt av allmennheten.

S 52 Bør ikke anvendes til større flater i beboelses- og/eller oppholdsrom

- Brukes for:
 - flyktige, meget giftige, giftige og helseskadelige stoffer og stoffblandinger som inneholder slike stoffer.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales for stoffer som fordamper fra store behandlede flater i beboelses- eller oppholdsrom, og som kan medføre helseskader etter lengre tids påvirkning.

S 53 Unngå direkte kontakt - les nærmere angitt produktinformasjon før bruk

- Brukes for:
 - kreftframkallende, mutagene og/eller reproduksjonstoksiske stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for de ovennevnte stoffer og stoffblandinger som allerede er tildelt minst en av følgende R-setninger: R45, R46, R49, R60 eller R61.

S 56 Stoffet og beholderen leveres til godkjent avfallsbehandlingsanlegg

- Brukes for:
 - alle farlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales for alle farlige stoffer og stoffblandinger som med sannsynlighet kan bli brukt av allmennheten, dersom særlig disponering er nødvendig.

S 57 Skal emballeres forsvarlig for å unngå miljøforurensning

- Brukes for
 - stoffer som er tildelt symbolet «N».
- Kriterier for bruk:
 - anbefales for stoffer og stoffblandinger som sannsynligvis ikke vil bli brukt av allmennheten

S 59 Innhent opplysninger om gjenvinning/gjenbruk hos produsent/leverandør

- Brukes for
 - alle farlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for stoffer som er skadelige for ozonlaget,
 - anbefales for andre stoffer og stoffblandinger for hvilke gjenvinning/gjenbruk anbefales.

S 60 Dette produktet og emballasjen skal disponeres som farlig avfall

- Brukes for
 - alle farlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales for stoffer og stoffblandinger som sannsynligvis ikke vil bli brukt av allmennheten, dersom S35 ikke er tildelt.

S61 Unngå utslipp i miljøet. Se særlig bruksanvisning/sikkerhetsdatablad

- Brukes for
 - miljøfarlige stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - brukes vanligvis for stoffer og stoffblandinger som er tildelt symbolet «N»,
 - anbefales for alle stoffer og stoffblandinger som er klassifisert som miljøfarlige og ikke er omfattet av ovenstående.

S 62 Ved svelging må framkalling av brekninger unngås: Kontakt lege umiddelbart og vis fram denne beholderen eller etiketten

- Brukes for:
 - stoffer og stoffblandinger som er klassifisert som skadelige med R65 etter kriteriene i nr. 3.2.3,
 - ikke for stoffer eller stoffblandinger som markedsføres i aerosolbeholdere (eller beholdere med en forseglet forstøvingsinnretning), se nr. 8 og 9.
- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for stoffene og stoffblandingene nevnt ovenfor dersom de selges til, eller kan brukes av, allmennheten, med mindre S45 eller S46 er obligatorisk,
 - anbefales for ovennevnte stoffer og stoffblandinger dersom de brukes i industrien, med mindre S45 eller S46 er obligatorisk.

S 63 Ved uhell ved innånding bringes den skadelidende til frisk luft og holdes i ro

- Brukes for
 - meget giftige stoffer og stoffblandinger (gasser, damper, partikler, flyktige væsker),
 - stoffer og stoffblandinger som virker sensibiliserende ved innånding.

- Kriterier for bruk:
 - obligatorisk for stoffer og stoffblandinger tildelt R26, R23 eller R42 som med sannsynlighet kan bli brukt av allmennheten på en måte som kan medføre innånding.

S 64 Ved svelging skylles munnen med vann (bare dersom personen er ved bevissthet)

- Brukes for
 - etsende eller irriterende stoffer og stoffblandinger.
- Kriterier for bruk:
 - anbefales for ovennevnte stoffer og stoffblandinger som med sannsynlighet kan bli brukt av allmennheten, dersom nevnte behandling er egnet.»

7.5.2. *Valg av sikkerhetssetninger*

Det endelige valg av sikkerhetssetninger må ta hensyn til risikosetningene angitt på etiketten og stoffets eller stoffblandings beregnede bruksformål:

- generelt er det tilstrekkelig med fire S-setninger for å beskrive de mest relevante forholdsreglene; for dette formål anses de kombinerte setningene i vedlegg IV som enkeltsetninger,
- for S-setninger vedrørende disponering skal det brukes én S-setning, med mindre det er klart at disponeringen av stoffet og dets beholder ikke utgjør noen fare for menneskers helse eller for miljøet. Det er særlig viktig med råd om sikker disponering for stoffer og stoffblandinger som er i offentlig salg,
- noen R-setninger blir overflødige dersom S-setningene velges med omhu, og omvendt; S-setninger som åpenbart tilsvarer R-setninger, settes på etiketten bare dersom en særlig advarsel ønskes framhevet,
- ved valg av sikkerhetssetninger må det vies særlig oppmerksomhet til forutsette bruksvilkår for visse stoffer og stoffblandinger, for eksempel sprøyting eller andre aerosolvirkninger. Setningene velges ut fra beregnet bruk,
- sikkerhetssetningene S1, S2 og S45 er obligatoriske for alle meget giftige, giftige og etsende stoffer og stoffblandinger som er i offentlig salg,
- sikkerhetssetningene S2 og S46 er obligatoriske for alle andre farlige stoffer og stoffblandinger (unntatt dem som bare er klassifisert som miljøfarlige) som er i offentlig salg.

Dersom setningene valgt etter kriteriene i nr. 6.2 medfører overflødighet eller tvetydigheter, eller dersom de klart er unødvendige ut fra produktet/emballasjen, kan enkelte av setningene utelates.

8. SPESIELLE TILFELLER: STOFFER

8.1. **Mobile gassflasker**

For mobile gassflasker anses kravene til merking å være oppfylt når de er i samsvar med artikkel 23 eller artikkel 24 nr. 6 bokstav b).

Som unntak fra artikkel 24 nr. 1 og 2 kan imidlertid ett av følgende alternativer brukes for gassflasker som kan romme inntil 150 liter vann:

- etikettens utforming og dimensjoner kan oppfylle kravene i ISO-standard ISO/DP 7225,
- informasjonen som er angitt i artikkel 23 nr. 2 kan anbringes på en permanent informasjonsplate eller -etikett som er festet til flasken.

8.2. Gassbeholdere beregnet på propan, butan eller flytende petroleums-gass (LPG)

Disse stoffene er klassifisert i vedlegg I. Selv om de er klassifisert i samsvar med artikkel 2, utgjør de ingen helsefare for mennesker når de markedsføres i lukkede, gjenfyllbare sylindere eller i engangsbeholdere som omhandlet i EN 417 som brenngass som bare slippes ut ved forbrenning.

Disse flaskene eller beholderne skal merkes med relevant symbol og R- og S-setninger når det gjelder anteneligheten. Det kreves ingen opplysninger om virkninger på menneskers helse på etiketten. Opplysninger om virkninger på menneskers helse som skulle ha stått på etiketten, skal imidlertid formidles til den yrkesmessige bruker av den som er ansvarlig for markedsføringen av stoffet, i formatet vist i direktivets artikkel 27. For forbrukeren skal det formidles tilstrekkelige opplysninger til at denne kan treffe de nødvendige tiltak med henblikk på helse og sikkerhet som er fastsatt i artikkel 1 nr. 3 i direktiv 91/155/EØF, som endret ved direktiv 93/112/EØF.

8.3. Solide metaller

Disse stoffene er klassifisert i vedlegg I eller skal klassifiseres i samsvar med artikkel 6. Enkelte av disse stoffene utgjør imidlertid, selv om de er klassifisert etter artikkel 2, ingen fare for menneskers helse ved innånding, svelging eller hudkontakt eller for akvatisk miljø i den form de markedsføres. Slike stoffer krever ikke noen etikett i henhold til artikkel 23. Alle opplysninger som skulle ha stått på etiketten, skal imidlertid formidles til brukeren av den person som er ansvarlig for markedsføringen av metallet, i formatet vist i artikkel 27.

8.4. Stoffe klassifisert med R65

Stoffer klassifisert som skadelige på grunn av fare ved innånding, må ikke nødvendigvis merkes som skadelige med R65 når de markedsføres i aerosolbeholdere eller beholdere med en forseglet forstøvingsinnretning.»
